Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης

Τόμ. 36 (2010)

Οι Βρετανικές βάσεις ως παράγοντας ατελούς αποαποικιοποίησης της Κύπρου

Ανδρέας Στεργίου

doi: [10.12681/hpsa.14507](https://doi.org/10.12681/hpsa.14507)

Copyright © 2017, Ανδρέας Στεργίου

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Στεργίου Α. (2017). Οι Βρετανικές βάσεις ως παράγοντας ατελούς αποαποικιοποίησης της Κύπρου. *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, 36, 72–91. <https://doi.org/10.12681/hpsa.14507>

ΟΙ ΒΡΕΤΑΝΙΚΕΣ ΒΑΣΕΙΣ ΩΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΑΤΕΛΟΥΣ ΑΠΟΑΠΟΙΚΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

*Ανδρέας Στεργίου**

Το κείμενο αυτό πραγματεύεται το ακανθώδες ζήτημα της παραμονής των Κυρίαρχων Βρετανικών Βάσεων στην Κύπρο. Προσεγγίζει, καταρχάς, το θέμα στο θεωρητικό, νομικό και πολιτικό πεδίο, επιχειρώντας να περιγράψει όλες τις πτυχές λειτουργίας των βάσεων, από την εγκατάστασή τους μέχρι σήμερα. Επιπλέον, εξετάζονται πληθώρα ψηφισμάτων και αποφάσεων οργάνων του ΟΗΕ για θέματα στρατιωτικών εγκαταστάσεων και βάσεων σε πρώην αποικιοκρατούμενες χώρες και αναλύονται οι αρνητικές επιπτώσεις της παραμονής των βάσεων για τους πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας που είναι αναγκασμένοι να διαβιούν εντός της επικράτειάς τους, επιπτώσεις οι οποίες έχουν διαπιστωθεί και από διεθνείς οργανισμούς. Διατυπώνεται, κατά συνέπεια, η άποψη ότι η παρουσία τους αποτελεί ένα αποικιοκρατικό κατάλοιπο που συνιστά αυτονόητο εμπόδιο στην άσκηση του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης και της πλήρους ανεξαρτησίας ενός κράτους.

Μία από τις πολλές παραδοξότητες που επιδαψίλευσε στην Κύπρο η ατελής διαδικασία αποαποικιοποίησης της, αποτελεί η ύπαρξη των λεγόμενων κυρίαρχων βρετανικών βάσεων στο νησί που εγκαθιδρύθηκαν ταυτόχρονα με την Κυπριακή Δημοκρατία. Αν και κατά καιρούς το ζήτημα απασχολεί την επικαιρότητα με διάφορες αφορμές και κυρίως λόγω των κύπριων πολιτών που διαμένουν στο έδαφος των βρετανικών βάσεων, δυσανάλογα μικρό υπήρξε μέχρι τώρα το ενδιαφέρον της επιστημονικής κοινότητας γι' αυτές. Το κείμενο αυτό προσεγγίζει το ζήτημα μέσα από μια ιδιαίτερη οπτική: διαπραγματεύεται το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης των λαών και κατ' επέκταση του κυπριακού λαού σε σχέση με τις συγκεκριμένες στρατιωτικές βάσεις. Επιχειρώντας μια συγκριτική ανάλυση χωρών-πρώην αποικιών στις οποίες υπήρξαν ή υπάρχουν μέχρι σήμερα στρατιωτικές βάσεις, διατυπώνεται η άποψη

* Ο Ανδρέας Στεργίου είναι Λέκτορας στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Κρήτης.

ότι η παρουσία και η λειτουργία των βρετανικών βάσεων στην Κύπρο αποτελεί σαφή ένδειξη συνέχισης του απαράδεκτου, σύμφωνα με τον χάρτη του ΟΗΕ, καθεστώτος της αποικιοκρατίας. Υποστηρίζεται, δηλαδή, ότι η λειτουργία τους αντιστρατεύεται βασικές παραμέτρους της αρχής της αυτοδιάθεσης, τόσο της κλασικής—όπως αυτή εκφράζεται στα επίσημα κείμενα διαφόρων οργάνων του ΟΗΕ—όσο και της εσωτερικής—όπως διαφαίνεται από τη θεσμικά αποδεδειγμένη παραβίαση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου για τους Κυπρίους που διαμένουν στην επικράτεια των βρετανικών βάσεων. Πέρα, όμως, από τα κάθε λογής νομικά επιχειρήματα που προβάλλονται για να τεκμηριώσουν τη θέση αυτή, το κείμενο αντιπαράβλλει την έννοια της αυτοδιάθεσης—η οποία δεν είναι βεβαίως νομική έννοια αλλά ένα πολιτικό-κοινωνικό-οικονομικό φαινόμενο που απασχολεί πρώτιστα κοινωνικούς επιστήμονες—στην έννοια της αποικιοκρατίας.

1. ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΣΥΝΙΣΤΩΣΕΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ

Το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση έχει μεγάλη νομική και ηθική παράδοση. Έλκει τις καταβολές του από τις αρχές της Γαλλικής Επανάστασης και της αμερικανικής Διακήρυξης Ανεξαρτησίας του 1776, με επίσημο τρόπο όμως εμφανίζεται για πρώτη φορά στον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών (άρθρα 1, 55 και 73) παράλληλα με τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Ρητή αναφορά στο συγκεκριμένο δικαίωμα γίνεται επίσης στην απόφαση 1514 (XV) της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών του 1960 η οποία αφορούσε την αποαποικιοποίηση, στα δύο Σύμφωνα για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου της 19ης Δεκεμβρίου του 1966 και στη Διακήρυξη του ΟΗΕ για τις φιλικές σχέσεις μεταξύ των Κρατών του 1970.¹ Στη μεταπολεμική περίοδο άρχισε να γίνεται από πολλούς μελετητές του διεθνούς δικαίου διάκριση μεταξύ της εξωτερικής [external self-determination, aussere Selbstbestimmung] και της εσωτερικής αυτοδιάθεσης [internal self-determination, innere Selbstbestimmung]² για την οποία θα γίνει λόγος παρακάτω.

1. Βλ., σχετικά, P. Groarke, *Dividing the State: Legitimacy, Secession and the Doctrine of Oppression*, Ashgate, Aldershof 2004· K. Knop, *Diversity and Self-determination in international Law*, Cambridge University Press, Cambridge 2002· Σ. Καλογερόπουλος-Στρατής, *Το δικαίωμα των λαών στην Αυτοδιάθεση. Η παραβίαση στην Κύπρο*, Παπαζήσης, Αθήνα 1977.

2. R. Stavenhagen, «Ethnic Conflict and Human Rights. Their Interrelationship», *Security Dialogue*, τόμ. 18, 1987, σ. 512-513.

Τα πρώτα χρόνια μετά την υιοθέτηση του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, υπήρξε μια δυσερμηνεία σχετικά με την νομική υπόσταση του όρου «αυτοδιάθεση», καθώς στη γαλλική εκδοχή εμφανιζόταν ο όρος «δικαίωμα», ενώ στην αγγλική ο όρος «αρχή».³ Δια μέσου της πρακτικής των Ηνωμένων Εθνών, εντούτοις, τις επόμενες δεκαετίες διασαφηνίσθηκε ότι η αυτοδιάθεση των εθνών συνιστά γνήσια νόρμα του διεθνούς δικαίου. Υπάρχουν δε νομικοί του διεθνούς δικαίου που θεωρούν ότι το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης έχει στο ενδιάμεσο μετεξελιχθεί σε μια μορφή *jus cogens* για το διεθνές δίκαιο η οποία υπερβαίνει τον χαρακτήρα του μέσου αποapoικιοποίησης που θεωρείται αυταπόδεικτο πεδίο εφαρμογής του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης. Για τον λόγο αυτόν, η Επιτροπή Δικαίου του ΟΗΕ αποφάνθηκε, στο άρθρο 19 της Σύμβασης για την Κρατική Ευθύνη (1996), ότι κάθε παραβίαση του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης συνιστά διεθνές έγκλημα.⁴

Νομιμοποίηση για τη συγκεκριμένη πράξη άντλησε η Επιτροπή Δικαίου από την απόφαση 1514 της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ το 1960, στην οποία διατυπώθηκε με σαφήνεια το περιεχόμενο της αυτοδιάθεσης με την αναφορά σε πρακτικές που συνιστούν αναίρεσή της. Για παράδειγμα, πράξη εναντίον της αυτοδιάθεσης συνιστά «κάθε απόπειρα μερικής ή ολικής κατάτμησης της επικράτειας ενός κράτους που είναι ασυμβίβαστη με τη χάρτα του ΟΗΕ».⁵ Πρόκειται για απόφαση που αντανάκλα με ενάργεια την πρόθεση του Οργανισμού να καταδικάσει την προσπάθεια πρώην αποικιοκρατικών δυνάμεων να διατηρήσουν υπό τον έλεγχό τους τμήματα των πρώην αποικιών τους.

Ο λόγος για τη σταδιακή διεθνοδικαιική αναβάθμιση του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση συνίσταται στο γεγονός ότι η αρχή της αυτοδιάθεσης θεωρείται στον Χάρτη του ΟΗΕ ως βασική προϋπόθεση για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας (άρθρα 1 και 2), η οποία δύναται, σύμφωνα με την παραπάνω συλλογιστική, να διασφαλισθεί μόνο μέσα από τον σεβασμό στην αρχή της ισότητας και των δικαιωμάτων των λαών και του δικαιώ-

3. Εξακολουθούν να υπάρχουν βεβαίως νομικοί και διεθνολόγοι που δεν θεωρούν την αυτοδιάθεση δικαίωμα αλλά αρχή χωρίς δεσμευτικό χαρακτήρα. Για το πώς αντιπαραβάλλονται οι διάφορες απόψεις για το θέμα, βλ. R. Emerson, «Self-determination», *The American Journal of International Law*, τόμ. 65, αρ. 3, Ιούλιος 1971, σ. 463-464 και D. Galbreath, «Dealing with Diversity in International Law: Self-determination and Statehood», *The International Journal of Human Rights*, τόμ. 9, αρ. 4, Δεκέμβριος 2005, σ. 539-550

4. O. Kimminich - S. Hobe, *Einführung in das Völkerrecht*. 7. Auflage, Francke, Tübingen und Basel 2000, σ. 113.

5. U.N. General Assembly, 15th session, Official Records, Supp. No 16 (4684), σ. 66.

ματός τους στην αυτοδιάθεση (άρθρο 55, § 1). Η καθολική αποδοχή των αρχών αυτών εκφράζεται και μέσα από την πίστη στις αρχές του Χάρτη του ΟΗΕ που διατρωνώνεται στα πρώτα κιόλας άρθρα του συνόλου των αμυντικο-στρατιωτικών συμμαχιών και οργανισμών που ιδρύθηκαν μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, όπως του Συμφώνου των Βρυξελλών, της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης και του Βορειοατλαντικού Συμφώνου.⁶

Σε επόμενα άρθρα του Χάρτη διευκρινίζεται περαιτέρω η υποχρέωση των συμβαλλομένων εθνών να προάγουν το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση. Στο άρθρο 73 για τα μη αυτοδιοικούμενα εδάφη,⁷ αναφέρεται, για παράδειγμα, ότι τα μέλη των Ηνωμένων Εθνών που αναλαμβάνουν ευθύνες για τη διοίκηση των εδαφών των οποίων οι κάτοικοι δεν είναι ακόμα σε θέση να αυτοδιοικηθούν, αναγνωρίζουν την αρχή ότι τα συμφέροντα των κατοίκων των περιοχών αυτών έχουν απόλυτη προτεραιότητα⁸ και αποδέχονται ως ιερό καθήκον την υποχρέωση να τα προάγουν στον μέγιστο βαθμό.⁹ Στην πρώτη παράγραφο του ίδιου άρθρου αναφέρεται ακόμα η υποχρέωση των ασκούντων τη διοίκηση να διασφαλίζουν την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη των κατοίκων αυτών, τη δίκαιη μεταχείρισή τους και την προστασία τους από καταχρήσεις.

Μεταπολεμικά και προϊούσης της διαδικασίας αποαποικιοποίησης και εγκαθίδρυσης ανεξάρτητων κρατών, εμφανίστηκε τόσο στο διεθνές δίκαιο όσο και στη μεταποικιακή θεωρία ο όρος «εσωτερική αυτοδιάθεση». Αν και η διάκριση μεταξύ «εσωτερικής» και «εξωτερικής» αυτοδιάθεσης είναι αρκετά ασαφής, με την πρώτη εννοείται κυρίως η συμμετοχική δημοκρατία, το δικαίωμα κάθε πληθυσμιακής ομάδας εντός των ορίων του κράτους να συμμετέχει στη λήψη αποφάσεων σε κρατικό επίπεδο και όχι η θέση ενός λαού στη διεθνή κοινότητα σε σχέση με άλλα κράτη, η οποία μπορεί να συμπεριλαμβάνει το δικαίωμα απόσχισής από μία κρατική οντότητα. Η αρχή της εσωτερικής αυτοδιάθεσης δεν σχετίζεται άμεσα με την αποαποικιοποίηση, αλλά διέπεται από τη λογική της κατοχύρωσης των δικαιωμάτων μιας ομάδας ανθρώπων με εθνικά ή εθνοτικά χαρακτηριστικά που τελεί σε μόνιμη σχέση με τον χώρο στον οποίο διαβιού και αναγκάζεται να δέχεται εκπτώσεις σε θεμελιώδη

6. B. Elsner, *Die Bedeutung des Volkes im Völkerrecht: unter besonderer Berücksichtigung der historischen Entwicklung und der Praxis des Selbstbestimmungsrechts der Völker*, Duncker und Humboldt, Βερολίνο 2000, σ. 6κε.

7. Άρθρο 73: «Declaration regarding Non-Self-Governing Territories».

8. Στο πρωτότυπο: «...that the interests of the inhabitants of these territories are paramount».

9. Στο πρωτότυπο: «...as a sacred trust the obligation to promote to the utmost».

δικαιώματά της. Η εσωτερική αυτοδιάθεση μπορεί επίσης να σημαίνει το δικαίωμα άσκησης πολιτιστικής, γλωσσικής, θρησκευτικής ή (εδαφικής) πολιτικής αυτονομίας μέσα στα όρια του υπάρχοντος κράτους αλλά και την απόλωση από μια πληθυσμιακή ομάδα των ίδιων ακριβώς δικαιωμάτων που δίδουν την πλειοψηφία. Σύμφωνα με το επιχείρημα που προβάλλεται εδώ, οι προϋποθέσεις αυτές δεν συντρέχουν για τους κατοίκους των βάσεων.

Εξυπακούεται ότι, για τα κράτη που μετέχουν στους ευρωπαϊκούς θεσμούς –το Συμβούλιο της Ευρώπης και την Ευρωπαϊκή Ένωση–, τα δικαιώματα αυτά περιγράφονται με ενάργεια στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Η Μεγάλη Βρετανία θεωρείται το πρώτο κράτος στον κόσμο που υιοθέτησε την αρχή της εσωτερικής αυτοδιάθεσης με τη Συμφωνία του Waitangi της Νέας Ζηλανδίας, το 1840, η οποία αναγνώριζε τα δικαιώματα της αυτόχθονης φυλής των Μαορί, ενώ κλασική περίπτωση συνιστά η περίπτωση της Νοτίου Αφρικής στην οποία η μαύρη πλειοψηφία κυβερνιόταν λόγω του απάρτχάιντ από τη λευκή μειοψηφία.¹⁰

Η παρουσία στρατιωτικών βάσεων, εξάλλου, σε πρώην αποικίες πρώην αποικιοκρατικών δυνάμεων, συνιστά μία από τις πιο χαρακτηριστικές περιπτώσεις παραβίασης της αρχής της αυτοδιάθεσης, καθώς στον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών θεωρείται μορφή συνέχισης του απαράδεκτου καθεστώτος της αποικιοκρατίας. Για τον λόγο αυτόν, η Γενική Συνέλευση αλλά και τα υπόλοιπα όργανα του ΟΗΕ, όπως η Ειδική Επιτροπή για την Αποαποικιοποίηση, έχουν υιοθετήσει πάμπολλα πορίσματα-ψηφίσματα εναντίον της παρουσίας στρατιωτικών βάσεων και κάθε λογής στρατιωτικών εγκαταστάσεων σε πρώην αποικιοκρατούμενες χώρες.

Η παρουσία τους χαρακτηρίζεται καταρχάς αποικιοκρατικό κατάλοιπο [remnant of colonialism] που συνιστά αυτόνοπτο εμπόδιο στην άσκηση του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης και της πλήρους ανεξαρτησίας ενός κράτους.¹¹ Πέρα απ' αυτό, στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών έχουν υιοθετη-

10. Για το σχετικό δικαίωμα, βλ. K. Zourgui, *Die innere Selbstbestimmung der Völker im Spannungsverhältnis von Souveränität und Entwicklung*, Studie des Düsseldorfer Instituts für Außen- und Sicherheitspolitik, 2005, και R. Stavenhagen, «Ethnic Conflict and Human Rights. Their Interrelationship», *ό.π.*

11. Πρβλ. τα ακόλουθα ψηφίσματα και αποφάσεις: (α) General Assembly 34 Press Release GA/9379 69th Meeting (PM), 10 Δεκεμβρίου 1997, «Vote on Military Activities by Colonial Powers (The draft decision on military activities by colonial Powers in territories under their administration was adopted document A/52/621)»· (β) General Assembly United Nations A/55/575 (20 Οκτωβρίου 2000), «Economic and other activities which affect the interests of the peoples of the Non-Self-Governing Territories. Implementation of the Declaration on the

θεί, είτε σε επίπεδο Γενικής Συνέλευσης είτε σε επίπεδο λοιπών επιτροπών-οργάνων, ψηφίσματα, πορίσματα και αποφάσεις καταδίκης χωρών που διατηρούν στρατιωτικές εγκαταστάσεις σε άλλες χώρες. Από τις πάμπολλες περιπτώσεις θα γίνει αναφορά σε ορισμένες πιο χαρακτηριστικές.

Το 1946 η Αίγυπτος κατήγγειλε στο Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, ως ασυμβίβαστη με το άρθρο 103 της Χάρτας του ΟΗΕ και τον σεβασμό του δικαιώματος των λαών στην αυτοδιάθεση, την αγγλο-αιγυπτιακή συνθήκη βάσει της οποίας η Βρετανία διατηρούσε το δικαίωμα να εγκαθιστά στρατεύματα στη ζώνη της διώρυγας του Σουέζ. Με το ίδιο σκεπτικό προσέφυγε στο Συμβούλιο Ασφαλείας και η Τυνησία, καταγγέλλοντας τις συνθήκες του Μπαρντό (1881) και του Μαροά (1883), σύμφωνα με τις οποίες μεταβιβαζόταν στη Γαλλία ένα τμήμα της κυριαρχίας του τυνισιακού προτεκτοράτου. Οι δυτικές χώρες αμφισβήτησαν το δικαίωμα προσφυγής των χωρών αυτών στο συγκεκριμένο όργανο, χαρακτηρίζοντας τον ΟΗΕ αναρμόδιο να εκδικάσει τη διαφορά. Η θέση αυτή ωστόσο δεν άντεξε στον χρόνο και οι καταγγελίες ενεγράφησαν στην ημερήσια διάταξη.¹²

Τελικά και τα δύο ζητήματα επιλύθηκαν εις όφελος των αποικιοκρατούμενων λαών. Η Αίγυπτος εκδίωξε, ως γνωστόν, τους Αγγλογάλλους τη δεκαετία του 1950, η δε Τυνησία αναγνωρίστηκε ως ανεξάρτητο κράτος το 1956 από τη Γαλλία η οποία, μετά από επίμονη αντίδραση της Τύνιδας, αναγκάστηκε το 1963 να κλείσει και τη ναυτική βάση που διατηρούσε στο λιμάνι της Μπιζέρτας. Την ίδια τύχη είχαν και οι βρετανικές βάσεις που λειτουργούσαν στη Λιβύη, στην Αλγερία και στη Μάλτα.¹³

Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples: Point 7: Military activities and arrangements by colonial Powers in Territories under their administration» (γ) The General Assembly (10 Δεκεμβρίου 1997) Meeting: 69: 52/78 Implementation of the Declaration on the Granting Independence to Colonial Countries and Peoples (Draft: A/52/L.64 and Add.1) —το συγκεκριμένο ψήφισμα το καταψήφισαν μόνο η Μεγάλη Βρετανία και οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (δ) United Nations General Assembly A/56/554 (21 Νοεμβρίου 2001), «Economic and other activities which affect the interests of the peoples of the Non-Self-Governing Territories. Implementation of the Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples. Report of the Special Political and Decolonization Committee» (ε) Repertory of Practice of United Nations Organs Supplement αρ. 7, τόμ. V, άρθρο 76.

12. Σ. Καλογερόπουλος-Στρατής, *Το δικαίωμα των λαών στην Αυτοδιάθεση. Η παραβίαση στην Κύπρο*, ό.π., σ. 279 κ.ε.

13. Α. Συρίγος, *Σχέδιο Ανάν. Οι κληρονομίες του παρελθόντος και οι προοπτικές του μέλλοντος*, Πατάκης, Αθήνα 2005, σ. 271 κ.ε.

Με το υπ' αριθμόν 2023/XX/1965 ψήφισμά της η Γενική Συνέλευση αποδοκίμασε σε άλλη περίπτωση την ύπαρξη στρατιωτικής βάσης στο Άντεν, χαρακτηρίζοντάς τη εμπόδιο στην ελευθερία του λαού του και συνιστώντας την άμεση εκκένωσή της. Το Άντεν, η περιοχή της Νότιας Υεμένης, είχε γίνει βρετανική αποικία το 1937, ενώ η ενδοχώρα είχε μετατραπεί σε προτεκτοράτο. Το 1963 το Άντεν και το προτεκτοράτο ενώθηκαν και ξεσηκώθηκαν ενάντια στον βρετανό κατακτητή, σχηματίζοντας την Ομοσπονδία της Νότιας Αραβίας. Λόγω της ιδιαίτερης στρατηγικής σημασίας της περιοχής, οι Βρετανοί είχαν εγκαταστήσει εκεί μια στρατιωτική βάση, την οποία προσπάθησαν να διατηρήσουν διεξάγοντας πόλεμο επί τέσσερα χρόνια ενάντια στον ντόπιο πληθυσμό. Το 1967, εντούτοις, αναγκάστηκαν να αναγνωρίσουν την ανεξαρτησία του νέου κράτους και να εγκαταλείψουν τη χώρα εκκενώνοντας και τη βάση.¹⁴

Το 2001 η Ειδική Επιτροπή του ΟΗΕ για την Αποαποικιοποίηση [Special Committee on Decolonization] υιοθέτησε πόρισμα για την περίπτωση της Νέας Καληδονίας, η οποία είναι υπερπόντια γαλλική κτήση, επιβαρυντικό για τη Γαλλία. Η Νέα Καληδονία, σύμφωνα με τη Συμφωνία της Νουμέας [Noumea Accord], βρίσκεται σε διαδικασία σταδιακής ανεξαρτητοποίησης από τη Γαλλία η οποία, παρόλα αυτά, διατηρεί στρατιωτικές βάσεις στο νησί. Το πόρισμα ζητεί την απομάκρυνση όλων των στρατιωτικών εγκαταστάσεων, επειδή παραβιάζουν την αρχή της αυτοδιάθεσης του λαού της Νέας Καληδονίας.¹⁵

Το 2002 η Ειδική Επιτροπή για την Αποαποικιοποίηση υιοθέτησε πόρισμα επιβαρυντικό για τη Νέα Ζηλανδία λόγω των στρατιωτικών εγκαταστάσεων που διατηρεί στο νησί Τόκελαου, στον Ειρηνικό Ωκεανό, το οποίο βρίσκεται σε καθεστώς εξάρτησης από τη Νέα Ζηλανδία από το 1926· το πόρισμα ζητεί την άμεση απομάκρυνση όλων των στρατιωτικών εγκαταστάσεων που βρίσκονται στο νησί.¹⁶

Και η Μεγάλη Βρετανία, όμως, κατά παράδοξο τρόπο, έχει επικαλεστεί στο παρελθόν και επικαλείται μέχρι σήμερα το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης,¹⁷ τηρώ-

14. Πρβλ. J.-M. Balencie - A. de la Grange, *Εξεγερμένοι Κόσμοι. Αντάρτικα, μιλίτιες, τρομοκρατικές ομάδες*, Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδανός, Αθήνα 2003, σ. 476 κε. (πρωτότυπος τίτλος: *Mondes rebelles. Guerillas, milices, groupes terroristes*, 2001).

15. Press Release GA/COL/3057 03/07/2001, «Special Committee on Decolonization 10th Meeting (AM), Decolonization Committee Seeks Dialogue for Peaceful Progress towards Act of Self-Determinations in New Caledonia».

16. UN, Press Release GA/COL/3069 (2002), «Special Committee on Decolonization 10th Meeting: Decolonization Committee approves three texts on military installations, nuclear weapons, economic activities in territories».

17. Βλ. τα επίσημα κείμενα στην ιστοσελίδα του Foreign and Commonwealth Office: για

ντας, βεβαίως, επιλεκτική στάση στους κόλπους του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, σεβόμενη μόνο εκείνα τα ψηφίσματα τα οποία ήταν ευνοϊκά για τα συμφέροντα της, ενώ έχει αγνοήσει και εξακολουθεί να αγνοεί όλα τα άλλα πορίσματα και ψηφίσματα με ανάλογο περιεχόμενο επιτροπών και της Συνέλευσης του ΟΗΕ. Συγκεκριμένα, για τις περιπτώσεις των νησιών Φόκλαντ και του Γιβραλτάρ, χαιρέτισε τα ψηφίσματα 2070, 2231 και 2353 της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ που υιοθετήθηκαν μεταξύ 1965 και 1968 και ζητούσαν να αναγνωριστεί το δικαίωμα του λαού του Γιβραλτάρ και εκείνου των νησιών Φόκλαντ¹⁸ στην αυτοδιάθεση· αυτά της επέτρεψαν επίσης να διενεργήσει το ευνοϊκό για την ίδια δημοψήφισμα με το οποίο ο πληθυσμός του Γιβραλτάρ αποφάνθηκε υπέρ της παραμονής του στην επικράτεια του Ηνωμένου Βασιλείου.

Εν συνεχεία, θα γίνει πρόδηλο ότι η περίπτωση των βρετανικών στρατιωτικών βάσεων στην Κύπρο μπορεί να θεωρηθεί ότι παραβιάζει τόσο την αρχή της κλασικής αυτοδιάθεσης, καθώς πρόκειται για την επιβολή μιας ανεξάρτητης, κρατικής οντότητας στο πλαίσιο ενός άλλου ανεξάρτητου κράτους, όσο και της εσωτερικής λόγω της ιδιότυπης, δικαστικής κατάστασης των κυπρίων κατοίκων στις βρετανικές βάσεις.

2. ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η επίπονη διαδικασία αποαποικιοποίησης της Κύπρου που τυπικά έληξε το 1960 με τη συνθήκη Περί Εγκαθίδρυσης της Δημοκρατίας Κύπρου, δεν συμπεριέλαβε, ως γνωστόν, το έδαφος των Κυρίαρχων Βρετανικών Βάσεων [Sovereign Base areas], στις οποίες αποδόθηκε ιδιαίτερο καθεστώς ήδη από το πρώτο άρθρο της συνθήκης αυτής. Πρόκειται για προνομιακό καθεστώς που συγκρίνεται στην ιστορία του διεθνούς δικαίου μόνο με εκείνο της παραχώρησης της διώρυγας του Παναμά και της βάσης του Γκουαντάναμο, στην Κούβα, στους Αμερικανούς. Τα ιδιαίτερα αυτά προνόμια κατοχύρωσαν οι Βρετανοί αξιοποιώντας τη συσσωρευμένη γνώση από τις αναρίθμητες

τα νησιά Φόκλαντ: <http://www.fco.gov.uk/servlet/Front?pagename=OpenMarket/Xcelerate/ShowPage&c=Page&cid=1007029394365&a=KCountryProfile&aid=1018965238550> και για το Γιβραλτάρ: <http://www.fco.gov.uk/servlet/Front?pagename=OpenMarket/Xcelerate/ShowPage&c=Page&cid=1007029394365&a=KCountryProfile&aid=1018965242498>.

18. Πρβλ. την επίσημη άποψη της βρετανικής κυβέρνησης στην ιστοσελίδα του Foreign and Commonwealth Office: <http://www.fco.gov.uk/servlet/Front?pagename=OpenMarket/Xcelerate/ShowPage&c=Page&cid=1007029394365&a=KCountryProfile&aid=1018965242498>.

προσπάθειες διατήρησης προνομίων σε πρώην αποικίες, ομολογουμένως με αριστοτεχνικό τρόπο, και στο Παράρτημα 1 της ίδιας Συνθήκης.¹⁹

Τα δικαιώματα που απέκτησαν οι Βρετανοί και με τη Συμφωνία περί Εγγυητριών Δυνάμεων²⁰ συνιστούν, πράγματι, μοναδικό φαινόμενο στη σύγχρονη ιστορία των διεθνών σχέσεων. Η Κύπρος είναι το μόνο μέρος του πλανήτη όπου το Ηνωμένο Βασίλειο διατηρεί κυρίαρχες στρατιωτικές βάσεις και στρατιωτική παρουσία διασφαλισμένη από μια πολυμερή συμφωνία εγγυήσεων, υπερβαίνοντας κατά πολύ τα δικαιώματα που οι Βρετανοί είχαν πετύχει να τους αναγνωρισθούν στις περιπτώσεις εγκατάστασης στρατιωτικών βάσεων στη Βιρμανία, τη Μάλτα και την Κεϋλάνη.²¹ Χαρακτηριστικό παράδειγμα συνιστά η περίπτωση των 70 λαθρομεταναστών από τη Συρία, το Ιράκ και το Σουδάν, που επέβαιναν σε πλοίο που προσάραξε τον Οκτώβριο 1988 στην περιοχή των βάσεων και ζήτησαν πολιτικό άσυλο από τη Μεγάλη Βρετανία. Οι Βρετανοί, παρόλο που η κίνηση αυτή συνιστούσε επικίνδυνο προηγούμενο για άλλους επίδοξους αιτούντες άσυλου, παραχώρησαν τελικά σε κάποιους από αυτούς άσυλο και απέλασαν τους υπόλοιπους, επιβεβαιώνοντας το ιστορικό παράδοξο της άσκησης δικαιωμάτων κρατικής κυριαρχίας από τη Μεγάλη Βρετανία εντός της επικράτειας ενός άλλου κυρίαρχου κράτους.²²

Το ζήτημα της εγκατάστασης στρατιωτικών βάσεων στην Κύπρο ανάγεται χρονικά ήδη στα τέλη της δεκαετίας του 1920 και σχετίζεται τόσο με τις ευρύτερες γεωστρατηγικές επιδιώξεις του Ηνωμένου Βασιλείου στη Νοτιοανατολική Λεκάνη της Μεσογείου και στη Μέση Ανατολή όσο και, κυρίως, με την ψευδαίσθηση του ενωτικού κινήματος ότι οι Βρετανοί θα μπορούσαν να συγκατανεύσουν στην ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα με αντάλλαγμα την εγκατάσταση μιας στρατιωτικής βάσης στο νησί.²³ Οι Βρετανοί θέλησαν να

19. Για το συγκεκριμένο παράρτημα αλλά και για το σύνολο των νομικών κειμένων της συνθήκης καθώς και των συνοδευτικών πρωτοκόλλων και των άλλων επίσημων συνοδευτικών εγγράφων, βλ. την ειδική έκδοση κειμένων Ν. Macris (επιμ.), *The 1960 Treaties on Cyprus and Selected Subsequent Acts*. Peleus Monographien-Reihe Bd. 24, Bibliopolis, Mannheim-Möhnesee 2003, ιδιαίτερα ο. 23-24.

20. Στο ίδιο, ο. 125-194.

21. Κ. Kyriakides, «The sovereign base areas and British Defence Policy since 1960», στο Η. Faustmann - Ν. Peristianis (επιμ.), *Britain in Cyprus. Colonialism and Post-Colonialism 1878-2006*. Peleus Monographien-Reihe Bd. 19, Bibliopolis, Mannheim-Möhnesee 2006, ο. 515.

22. C. Costantinou - Ο Richmond, «The Long Mile of Empire: Power, Legitimation and the UK Bases in Cyprus», *Mediterranean Politics*, τόμ. 10, αρ. 1, Μάρτιος 2005, ο. 77.

23. Foreign Office Archives: CO 67/228/1: Panhellenic Propaganda, Υπηρεσιακό έγγραφο 21 Σεπτεμβρίου 1929.

διατηρήσουν προνομιακό ρόλο στην ευρύτερη περιοχή και στο πλαίσιο του στρατηγικού σχεδιασμού του NATO για ολόκληρη τη Μέση Ανατολή· μάλιστα επιδίωξαν και την ίδρυση αυτόνομου στρατηγείου εντός του NATO –στο οποίο άλλα μέλη του Βορειοατλαντικού Συμφώνου ήθελαν να συμπεριλάβουν τις ένοπλες δυνάμεις της Ελλάδας και της Τουρκίας. Αρχικά αυτό θα ονομαζόταν MEC (Διοίκηση Μέσης Ανατολής) και αργότερα MEDO (Οργανισμός Άμυνας Μέσης Ανατολής). Το σχέδιο για την ίδρυση του MEDO εγκαταλείφθηκε τελικά το 1952, καθώς οι Βρετανοί κατόρθωσαν να διασφαλίσουν την κάλυψη από βρετανό στρατιωτικό της θέσης του Διοικητή (CINCMED) στην ξεχωριστή Διοίκηση Μεσογείου στην οποία θα υπάγονταν το ελληνικό και το τουρκικό πολεμικό ναυτικό. Ως έδρα της διοίκησης αυτής επιλέχθηκε τελικά η Μάλτα, παρά το γεγονός ότι στον αρχικό σχεδιασμό υπήρχαν σκέψεις η έδρα του στρατηγείου να είναι η Κύπρος. Η επιλογή της Μάλτας πρέπει να αποδοθεί μάλλον στην αντίδραση των Βρετανών οι οποίοι φρόντισαν, ήδη σε προκαταρκτικό επίπεδο, να προβάλουν αντιρρήσεις σε αυτό το ενδεχόμενο όπως και συνολικά για τη συμμετοχή της Ελλάδας στον Οργανισμό Άμυνας Μέσης Ανατολής, επειδή φοβόντουσαν ότι η νατοϊκή δομή θα μετατρέποταν σε θέατρο των ελληνικών διεκδικήσεων για ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα.²⁴

Το 1953 το θέμα εγκατάστασης στρατιωτικών βάσεων στην Κύπρο επανήλθε με τη μορφή εγκατάστασης μιας νατοϊκής αεροπορικής βάσης στο Ακρωτήριο, το οποίο θεωρήθηκε ο προσφορότερος χώρος για μια σειρά από τεχνικούς λόγους (δυνατότητα πρόσβασης, υποδομές κ.ά.). Και αυτή η πρόταση εγκαταλείφθηκε όμως λόγω του αυξημένου κόστους που συνεπαγόταν μια εγκατάσταση αυτού του είδους αλλά και λόγω της πρόθεσης των Βρετανών να την αξιοποιήσουν για ίδιο μόνον όφελος.²⁵

Η οριστική διευθέτηση του θέματος έμελλε να γίνει το 1960, στη Συμφωνία του Λονδίνου, μετά από εντατικές διαπραγματεύσεις κατά τις οποίες οι Βρετανοί διασφάλισαν διευρυμένα δικαιώματα σε μία έκταση 256 τετραγωνικών χιλιομέτρων (Περιοχή Ακρωτήριο και περιοχή Δεκέλεια-Πέργαμος-Ξυλοφάγου-Άγιος Νικόλαος) που αντιστοιχεί στο 2,75% του συνολικού κυ-

24. Foreign Office in Public Record Office 371/107500 (1953), «Brief for visit by Secretary of State to Greece, (Confidential). Subject: GREECE AND M.E.D.O.» και Ιστορικό Αρχείο Υπουργείου Εξωτερικών: Φακ. 23 Υποφ. 4/1, «Από Πρεσβεία της Ελλάδας εν Τουρκία προς ΥΠΕΞ Δ/νση NATO, αρ. πρωτ. 49621 16/9/1952. Συντάκτης: Κοντουμάς» (ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΟΝ).

25. Eisenhower Library, Papers of Lauris Norstad (SACEUR) Box 38, «Personal for Twining from Tunner 12 December 1953».

πριακού εδάφους. Η λογική που είχε επικρατήσει κατά τις διαπραγματεύσεις ήταν ότι οι Βρετανοί θα λάμβαναν ως ανταλλάγματα για την παραχώρηση της ανεξαρτησίας όσα θεωρούσαν οι ίδιοι αναγκαία.²⁶

Κατά συνέπεια, μετά την είσοδό της στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η Κυπριακή Δημοκρατία έχει το «προνόμιο» να είναι το μόνο κράτος-μέλος της Ε.Ε. που δεν ελέγχει τμήμα του ελεύθερου εδάφους της, όχι μόνο εξαιτίας της παράνομης κατοχής του βόρειου τμήματός της από την Τουρκία αλλά και λόγω της παρουσίας με όρους αποικιοκρατικούς, όπως θα φανεί στη συνέχεια, στρατιωτικών βάσεων άλλης χώρας-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3. ΝΟΜΙΚΕΣ ΠΤΥΧΕΣ ΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΒΡΕΤΑΝΙΚΩΝ ΒΑΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Η νομική βάση επί της οποίας εδράζεται η παρουσία των βρετανικών βάσεων στην Κύπρο και το *suī generis* καθεστώς τους ορίζεται με σαφήνεια στα παραρτήματα της Συνθήκης Εγκαθίδρυσης του 1960 και συμπληρώνεται από τις Διακοινώσεις που ανταλλάχθηκαν στις 16 Φεβρουαρίου 1960 μεταξύ του Ηνωμένου Βασιλείου και της Κυπριακής Δημοκρατίας και οι οποίες απέκτησαν δεσμευτική νομική ισχύ από την ημερομηνία της υπογραφής τους.²⁷ Με βάση τα διαλαμβανόμενα στις Διακοινώσεις, το Ηνωμένο Βασίλειο αυτοδεσμεύθηκε σε σχέση με τις βρετανικές βάσεις στην Κύπρο για τα ακόλουθα:

- Οι βρετανικές βάσεις δεν θα αναπτύσσονται για σκοπούς άλλους από στρατιωτικούς.
- Δεν μπορούν να ιδρύονται και να τελούν υπό διοίκηση αποικίες.

26. Για τις διαπραγματεύσεις γύρω από τις βάσεις, βλ. H. Faustmann, *Divide and Quit? British Colonial Policy in Cyprus 1878-1960. Including a Special Survey of the Transitional Period: February 1959-August 1960*, Mateo Monographien Band 8, Mannheimer Texte Online: [<http://www.uni-mannheim.de/mateo/verlag/diss/faustmann/Abstractfaust.html>], Mateo, Mannheim 1999, σ. 331-407 και H. Richter, *Geschichte der Insel Zypern. Band III, 1959-1965*, Rutzen-Verlag, Ruppolding 2007, Peleus Monographien-Reihe, αρ. 37, Kapitel 1.

27. *Draft Treaty of Establishment between the United Kingdom, Greece and Turkey* (1960): Annex A concerning the Sovereign Base Areas and Annex B (parts I-VI) και Απόσπασμα Δικαστικής απόφασης στην υπόθεση «Graham Thomas Preece v. Εστία Ασφαλιστική και Αντασφαλιστική Εταιρεία Α.Ε.», με ημερομηνία 27.6.1991, πολιτική έφεση Αρ. 7656/1991. Το σκεπτικό της απόφασης αυτής ακολουθήθηκε επίσης σε δύο μεταγενέστερες: υπόθεση αρ. 1147/1990 «Ανδρέας Σωκράτους v. Συμβουλίου Βελτιώσεως Επισκοπής», με ημερομηνία 13.5.1992 και υπόθεση αρ. 1128/1999 «Caramondani Desalination Plants Ltd και Συμβουλίου Βελτιώσεως Ορμίδειας», με ημερομηνία 13.6.2000.

- Δεν θα καθιερώνονται τελωνειακοί δεσμοί μεταξύ της Δημοκρατίας και των βρετανικών βάσεων.
- Δεν θα επιτρέπεται η ούστωση εμπορικών ή βιομηχανικών επιχειρήσεων, εκτός εκείνων που συνδέονται άμεσα με τη στρατιωτική παρουσία των Βρετανών στις βάσεις και, εν πάση περιπτώσει, δεν θα γίνονται ενέργειες που θα μπορούσαν να παραβιάσουν τη βιομηχανική και την επιχειρηματική ενότητα της νήσου.
- Δεν θα κατασκευάζονται εμπορικά λιμάνια ή αεροδρόμια.
- Δεν θα επιβλέπεται η εγκατάσταση πληθυσμών, εκτός αν υπάρχουν προσωρινοί λόγοι.
- Δεν θα απαλλοτριώνονται περιουσίες χωρίς την καταβολή των αναγκαίων αποζημιώσεων.
- Δεν θα υπάρξουν κανενός είδους διακρίσεις σε βάρος όσων εργάζονται και ζουν στις περιοχές των βάσεων.

Εξυπακούεται ότι οι βάσεις αποτελούν απόδειξη της βρετανικής παρουσίας στο νησί ως εγγυήτριας δύναμης της ανεξαρτησίας.²⁸ Πρόκειται για μια υποχρέωση που οι Βρετανοί αγνόησαν άμπολλες φορές μέχρι σήμερα: η πρώτη φορά ήταν κατά την τουρκική εισβολή το 1974, η δεύτερη κατά την ανακήρυξη του ψευδοκράτους το 1983 –εξόφθαλμη παραβίαση της Συμφωνίας Εγκαθίδρυσης²⁹– και η πιο πρόσφατη τον Οκτώβριο 2007, με τον λεγόμενο Στρατηγικό Συνεταιρισμό [Strategic Partnership] που υπογράφηκε μεταξύ των κυβερνήσεων της Μεγάλης Βρετανίας και της Τουρκίας και περιλαμβάνει, ως μία από τις κύριες πρόνοιες, τη συστηματική προαγωγή χωριστών σχέσεων της τουρκοκυπριακής αποσχιστικής οντότητας των κατεχόμενων με τον υπόλοιπο κόσμο.

Η τελευταία αυτή ενέργεια των Βρετανών καταδηλοί, για μία ακόμη φορά, την επιλεκτική στάση τους απέναντι στα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας, αφού η συγκεκριμένη πρόνοια έρχεται σε αντίθεση με το ψήφισμα 550 της 11ης Μαΐου 1984 το οποίο, πέραν του ότι καταδικάζει τις απο-

28. Στο Σχέδιο Ανάν η Βρετανία προέβη σε μια χειρονομία καλής θέλησης, προκειμένου να «διευκολύνει» την επίτευξη λύσης: αυτή προέβλεπε την παραχώρηση των 45 από τα 99 τετραγωνικά μίλια των βάσεων στα δύο «συνιστώσα κρατίδια» (το μεγαλύτερο μέρος στο ελληνοκυπριακό) για σκοπούς αναδιαμόρφωσης των ποσοστών που θα βρίσκονται κάτω από τη διοίκηση των δύο πολιτειών. Αυτή η προσφορά χαιρέτιστηκε ως μια καλή και γενναιόδωρη εκχώρηση εδάφους προς την Κύπρο.

29. Πρβλ. άρθρο 2 καθώς και άρθρο 185 του Συντάγματος του 1960 που ορίζει ότι: «...The Territory of the Republic is one and indivisible. The integral or partial union of Cyprus with any other state or the separatist independence is excluded...».

σχιστικές ενέργειες στα κατεχόμενα και τις κηρύσσει παράνομες και ανυπόστατες, καλεί όλα τα κράτη όχι απλώς να μην αναγνωρίσουν τη λεγόμενη «Τουρκοκυπριακή Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου» αλλά και να μην τη διευκολύνουν ή να την υποβοηθήσουν με οιονδήποτε τρόπο.³⁰

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, οι κυρίαρχες βρετανικές βάσεις περιβλήθηκαν με αυξημένα κυριαρχικά δικαιώματα τα οποία αποτυπώνονται στις συνθήκες αλλά και στην ονομασία τους, καθώς αποτελούν υπερπόντιο βρετανικό έδαφος. Η βρετανική κυριαρχία δεν έπαψε, επομένως, να υφίσταται στο τμήμα του νησιού ούτε μετά το 1960 και την ανακήρυξη της κυπριακής ανεξαρτησίας. Τα κυριαρχικά δικαιώματα της Μεγάλης Βρετανίας ενισχύονται, σύμφωνα με κάποιες απόψεις, και από το γεγονός ότι η Κυπριακή Δημοκρατία συμμετείχε στις διευθετήσεις για τη Συνθήκη Εγκαθίδρυσης, δια μέσου των οποίων εξασφαλίστηκε βρετανική επικυριαρχία στις βάσεις· η παραχώρησή τους, επομένως, μπορεί να θεωρηθεί άσκηση κυριαρχικών δικαιωμάτων της νεοσύστατης Δημοκρατίας και όχι απλή συνέχιση της βρετανικής κυριαρχίας στο νησί που προήλθε από συναίνεση του κράτους το οποίο εκχώρησε τα κυριαρχικά δικαιώματα.

Αν και, σύμφωνα με την παραπάνω προσέγγιση, έλαβε χώρα μια ατελής αποαποικιοποίηση περιοριστική για εθνική ανεξαρτησία της Κύπρου, έχουν διατυπωθεί κατά καιρούς ενστάσεις γύρω από την πραγματική νομική υποσταση των βάσεων. Πρώτον, στη Συνθήκη Εγκαθίδρυσης αναφέρονται ρητώς οι σκοποί και το πλαίσιο λειτουργίας των βάσεων, ενώ και οι Βρετανοί προέβησαν σε μια σειρά αυτοδεσμεύσεων. Αυτές είχαν σκοπό να περιορίσουν την κυριαρχία του Ηνωμένου Βασιλείου στις συγκεκριμένες περιοχές σε ένα αυστηρά διακανονισμένο πλαίσιο στρατιωτικής φύσης, το οποίο μπορεί να χαρακτηριστεί ως *sui generis*, πλην όμως απέχει πόρρω από το να ταυτιστεί με πλήρη κυριαρχικά δικαιώματα. Την άποψη αυτή περί περιορισμού της κυριαρχίας στο πλαίσιο της χρήσης των βάσεων για συγκεκριμένους στρατιωτικούς σκοπούς, ασπάζεται και η Βουλή των Αντιπροσώπων της Κυπριακής Δημοκρατίας, όπως διακηρύσσεται στο Ψήφισμα της 29ης Ιουνίου 2005.

Δεύτερον, η περίπτωση ύπαρξης στρατιωτικών εγκαταστάσεων μιας χώρας σε έδαφος άλλης χώρας ερμηνεύεται μεν στη διεθνή βιβλιογραφία σχεδόν πάντα ως περιορισμός της ανεξαρτησίας του κράτους, εντός του οποίου βρίσκονται οι βάσεις, πλην όμως αυτό δεν θεωρείται ότι έχει ως συνέπεια ότι

30. Βλ. *United Nations Security Council and General Assembly Resolutions on Cyprus 1960-2006*, Ministry of Foreign Affairs on the Republic of Cyprus, Λευκωσία 2006, σ. 90-91.

το κράτος στο οποίο ανήκουν οι στρατιωτικές εγκαταστάσεις καρπούται την ανεξαρτησία αυτή.

Τρίτον, οι βάσεις δεν διαθέτουν χωρικά ύδατα. Στη Συνθήκη Εγκαθίδρυσης του 1960 (Παράρτημα Α, παρ. 3) διαλαμβάνεται ότι η Κυπριακή Δημοκρατία αναλαμβάνει την υποχρέωση να μη διεκδικήσει ως δικά της χωρικά ύδατα θαλάσσιες περιοχές που συνορεύουν με τις βάσεις. Οι συντεταγμένες αυτών των θαλάσσιων περιοχών καθορίζονται στο ίδιο Παράρτημα της Συνθήκης (παρ. 3-2). Με βάση ωστόσο και το νέο Δίκαιο της Θάλασσας που θεοπίστηκε το 1982, το Ηνωμένο Βασίλειο δεν μπορεί να εγείρει αξιώσεις αναγνώρισης υφαλοκρηπίδας ή οικονομικής ζώνης, αφού αυτή αναγνωρίζεται σε όσους κατέχουν αιγιαλίτιδα ζώνη, και αιγιαλίτιδα ζώνη μπορούν να έχουν μόνο τα κράτη.³¹

Παρόλα αυτά η Βρετανία έχει υιοθετήσει συμπεριφορά ανάλογη με εκείνη αποικιοκρατικής δύναμης, αν και η ίδια, νομικά, δεν αντιμετωπίζει τις βάσεις ως αποικία, όπως πιστοποιείται και από το γεγονός ότι το Λονδίνο αποφεύγει να καταθέτει εκθέσεις στον ΟΗΕ, βάσει του άρθρου 73 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών που υποχρεώνει αποικιακές δυνάμεις να το πράττουν για όλες τις αποικίες τους, διότι σε τέτοια περίπτωση θα ίσχυαν και στην Κύπρο οι διεθνείς κανόνες για τον τερματισμό του αποικιακού καθεστώτος. Από το πλήθος των περιπτώσεων που καταδεικνύουν ότι η λειτουργία των βάσεων υπερβαίνει κατά πολύ τα προδιαγεγραμμένα θεσμικά όρια, θα αναφερθούν εδώ κάποιες που καταδεικνύουν την περιφρόνηση των Βρετανών προς τα συμπεφωνημένα και την τάση τους να μετατρέψουν τις βάσεις σε βρετανικό έδαφος με πλήρη κυριαρχικά δικαιώματα χωρίς την παραμικρή δέσμευση έναντι άλλου κράτους.

Η Συνθήκη Προσχώρησης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση και, πιο συγκεκριμένα, το Πρωτόκολλο αρ. 3 αυτής, προβλέπει ότι οι βρετανικές βάσεις παραμένουν μη κοινοτικό έδαφος. Ειδικότερα, το Ηνωμένο Βασίλειο κατά την ένταξή του στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, το 1973, ζήτησε την εξαιρέση του εδάφους των βρετανικών βάσεων από την επικράτεια της και η θέ-

31. Για το πώς τεκμηριώνεται η αμφισβήτηση των βρετανικών κυριαρχικών δικαιωμάτων επί του εδάφους των βάσεων, βλ. S.-C. Theodoulou, *Bases militaires en droit international: Le cas de Chypre*, Peleus-Monographien-Reihe Bd. 34, Bibliopolis, Mannheim-Möhnesee 2006, σ. 31-33· K. Χρυσοστομίδης, *Το κράτος της Κύπρου στο διεθνές δίκαιο*, εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα 1994, σ. 93-94· O. Kimminich - S. Hobe, *Einführung in das Völkerrecht*, ό.π., σ. 82-85, και Α. Συρίγος, *Σχέδιο Αννάν. Οι κληρονομίες του παρελθόντος και οι προοπτικές του μέλλοντος*, ό.π., σ. 275 κ.ε.

ση του αυτή παρέμεινε σταθερή στη διάρκεια των διαδικασιών ένταξης της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ε.Ε. Ωστόσο, ύστερα από διαπραγματεύσεις μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας, του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατέστη δυνατό να καθορισθεί στο συγκεκριμένο πρωτόκολλο, το οποίο προσαρτήθηκε στην Πράξη Προσχώρησης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, πως παρά το γεγονός ότι το έδαφος των βρετανικών βάσεων δεν ανήκει στην Ευρωπαϊκή Ένωση, εντούτοις θα εφαρμόζεται σ' αυτό μέρος του ευρωπαϊκού κεκτημένου.³²

Επιπρόσθετα, με απόφαση του Ηνωμένου Βασιλείου επεκτάθηκε στο έδαφος των βρετανικών βάσεων η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΣΑΔ) του 1950 (με εξαίρεση του πρώτου, του τέταρτου, του έκτου, του έβδομου και του δωδέκατου Πρωτοκόλλου).³³ Εν συνεχεία θα επιχειρηθεί να καταδειχθεί ότι η Μεγάλη Βρετανία δεν πληροί τις ανωτέρω δεσμεύσεις.

Οι βρετανικές βάσεις λειτουργούν εν πολλοίς καταχρηστικά με βάση διατάγματα του διοικητή τους, κατά το αποικιοκρατικό πρότυπο, χωρίς αποφάσεις περιβεβλημένες με νομικό κύρος είτε του βρετανικού είτε του κυπριακού κοινοβουλίου. Δυνάμει της Συνθήκης Εγκαθίδρυσης, πέραν των κατοίκων των βάσεων, κάθε πολίτης της Κυπριακής Δημοκρατίας δικαιούται να έχει πρόσβαση και ελεύθερη επικοινωνία στο έδαφος των βρετανικών βάσεων όπου βρίσκονται κυπριακά χωριά, εκτός αν υπάρχουν ειδικοί λόγοι ασφάλειας οι οποίοι όμως πρέπει να εξειδικεύονται ρητά.³⁴ Παρά τη σαφή αυτή

32. Οι Βρετανοί κατόρθωσαν να επιτύχουν ειδική πρόβλεψη για τις βάσεις ακόμα και στο Ευρωσύνταγμα: Πρωτόκολλο αρ. 3, Άρθρο IV-437 § 2, στοιχείο ε, και Άρθρο IV-440 § 6, στοιχείο β: «...this Treaty shall apply to Akrotiri and Dhekelia, the sovereign base areas of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland in Cyprus, only to the extent necessary to ensure the implementation of the arrangements originally provided for in the Protocol on the Sovereign Base Areas of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland in Cyprus...».

33. Κοινή έκθεση των Κοινοβουλευτικών Επιτροπών Εξωτερικών και Νομικών για το θέμα «Βρετανικές Βάσεις (πολιτικές και νομικές πτυχές)» της 9ης Ιουνίου 2005. Στις 30 Ιουνίου 2005 η Βουλή των Αντιπροσώπων της Κυπριακής Δημοκρατίας υιοθέτησε για πρώτη φορά στην ιστορία της ψήφιση για τις βρετανικές βάσεις που καλεί τη βρετανική κυβέρνηση να σεβαστεί τα ανθρώπινα δικαιώματα των κατοίκων που διαμένουν σε αυτές και να εκπληρώσει τις εκκρεμείς από το 1963 υποχρεώσεις της προς την Κυπριακή Δημοκρατία. Ακριβώς η ίδια απαίτηση επαναδιατυπώθηκε και στη συνεδρίαση της 1ης Μαρτίου 2007, μετά από αίτημα του ΑΚΕΛ και της ΕΔΕΚ.

34. Declaration by her Majesty's Government regarding the administration of the sovereign base areas, being those areas mentioned in article I of the treaty concerning the establishment of the Republic of Cyprus which remain under the sovereignty of the United Kingdom, στο: S.-C. Theodoulou, *Bases militaires en droit international: Le cas de Chypre*, ό.π., σ. 121.

διάταξη, οι Βρετανοί ακολουθούν την τακτική να ανακόπτουν ανά πάσα στιγμή την ελεύθερη πρόσβαση προς το έδαφος των βάσεων, αναφέροντας μόνο γενικούς λόγους ασφάλειας.

Ως αυθαίρετη πράξη μπορεί να χαρακτηριστεί επίσης το ότι, αν και υποχρεούνται να καταβάλλουν ετήσιο ενοίκιο για τη χρήση διαφόρων διευκολύνσεων γύρω από τη λειτουργία των βάσεων (όχι για τις ίδιες τις βάσεις), οι Βρετανοί έχουν προσχηματικά αναστείλει τη καταβολή του από το 1965,³⁵ με το επιχείρημα ότι η Κυπριακή Δημοκρατία κατήγγειλε τη Συμφωνία Εγκαθίδρυσης και ότι η ελληνοκυπριακή πλευρά δεν μπορεί να εκμεταλλεύεται το μερίδιο της τουρκοκυπριακής.³⁶

Μια άλλη διάσταση της λειτουργίας των βάσεων που υπερβαίνει το συμφωνηθέν θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας τους, αφορά τη χρήση τους σε πολεμικές επιχειρήσεις της Μεγάλης Βρετανίας (Λίβανος, Ρουάντα, Ιράκ, Κουβέιτ, Βαλκάνια) ή των ΗΠΑ, ως ενδιάμεσου σταθμού για τις επιχειρησιακές τους ανάγκες στη Μέση Ανατολή. Πρόκειται, δηλαδή, για χρήση των βάσεων για ανάληψη επιθετικών ενεργειών τόσο από τη Μεγάλη Βρετανία όσο και από στρατεύματα άλλων κρατών, γεγονός στο οποίο ενδημεί ο κίνδυνος εμπλοκής των βάσεων και, κατ' επέκταση, του νησιού σε εχθρικές στρατιωτικές ενέργειες με άλλα κράτη, ενίοτε και φιλικά προς την Κυπριακή Δημοκρατία, στην περιοχή της νοτιοανατολικής Μεσογείου.³⁷ Η τακτική αυτή των Βρετανών αποτελεί παραβίαση των θεσμικών δεσμεύσεων τους κατά τη Συμφωνία Εγκαθίδρυσης, σύμφωνα με την οποία όλες οι διεθνείς υποχρεώσεις και ευθύνες της κυβέρνησης του Ηνωμένου Βασιλείου οφείλουν, στον βαθμό που αυτές έχουν επιπτώσεις στη Δημοκρατία της Κύπρου, να τυγχάνουν αποδοχής και από την κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας, ενώ ζητήματα που άπτονται επιχειρησιακών αναγκών των στρατιωτικών δυνάμεων του Ηνωμένου Βασιλείου πρέπει να τυγχάνουν διαπραγματεύσεων μεταξύ και των τριών εγγυητριών δυνάμεων.³⁸ Καμία από τις δύο αυτές προϋποθέσεις έχει ουδέποτε τηρηθεί από τη βρετανική πλευρά.

Ένα άλλο παράδειγμα καταστρατήγησης του συμφωνημένου πλαισίου,

35. Το θέμα αυτό έχει καταγγείλει με ψήφισμά της στις 19 Απριλίου 2007 η Βουλή των Αντιπροσώπων της Κυπριακής Δημοκρατίας.

36. Α. Συρίγος, *Σχέδιο Αννάν. Οι κληρονομίες του παρελθόντος και οι προοπτικές του μέλλοντος*, ό.π., σ. 270.

37. Βλ. Κ. Kyriakides, «The sovereign base areas and British Defence Policy since 1960», ό.π., σ. 521, 530-533.

38. *Treaty Concerning the Establishment of the Republic of Cyprus*: άρθρο 8 (1), άρθρο 10 (α).

ίσως το πιο χαρακτηριστικό, αποτελεί η λειτουργία του λεγόμενου συστήματος παρακολούθησης Echelon στις βρετανικές βάσεις. Η δημιουργία του συστήματος αυτού απορρέει από τη συμφωνία UKUSA [UK-USA Security Agreement], η οποία συνομολογήθηκε πριν από μερικά χρόνια μεταξύ των αγγλοσαξονικών χωρών: ΗΠΑ, Μεγάλης Βρετανίας, Καναδά, Αυστραλίας και Νέας Ζηλανδίας. Η συμφωνία προέβλεπε την ενιαία δράση των χωρών αυτών στο τομέα αντικατασκοπείας και τον διαχωρισμό του πλανήτη σε ζώνες παρακολούθησης. Το κέντρο συντονισμού για Ευρώπη και Αφρική [Government Communications Headquarter-GCHQ] βρίσκεται στο Cheltenham της Αγγλίας. Η συμφωνία υποστηρίζεται από 13 δημόσιες αμερικανικές υπηρεσίες πληροφοριών, μεταξύ αυτών και η National Security Agency, οι οποίες έχουν τη δυνατότητα εντοπισμού «ύποπτων» πληροφοριών στις τηλεφωνικές συνδιαλέξεις και στη μεταφορά γραπτών μηνυμάτων μέσω τηλετύπου, φαξ και ραδιοκυμάτων.³⁹

Το 1999 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ανέθεσε στον βρετανό δημοσιογράφο Duncan Campbell τη σύνταξη ενός πορίσματος για περιπτώσεις κατασκοπείας Αμερικανών εις βάρος Ευρωπαίων. Το πόρισμα βεβαίωσε τις υπόνοιες ότι η CIA πράγματι κατασκόπευε συστηματικά τα τελευταία χρόνια ευρωπαϊκές εταιρείες που δραστηριοποιούνται σε «ευαίσθητους» στρατηγικούς τομείς, αν και στην περίπτωση αυτή ο όρος «στρατηγικός» απέκτησε ευρεία και διασταλτική ερμηνεία. Σύμφωνα με το πόρισμα, έχουν εγκατασταθεί στην Κύπρο, ήδη από τη δεκαετία του 1970, δορυφορικές κεραίες με στόχο τη συλλογή πληροφοριών που προέκυπταν από την επικοινωνία μεταξύ κρατών-μελών του ΝΑΤΟ, συμπεριλαμβανομένων της Ελλάδας και της Τουρκίας.⁴⁰

Παράλληλα με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, συγκρότησαν επιτροπές για το ζήτημα και κάποιες ευρωπαϊκές χώρες –όπως, η Γαλλία–, θύματα της κατασκοπευτικής Echelon-πρακτικής. Εν τω μεταξύ, οι ΗΠΑ έχουν παραδεχθεί την λειτουργία του συστήματος. Ο πρώην επικεφαλής της CIA, R. James Woolsey, δικαιολόγησε μάλιστα την πρακτική αυτή –στην οποία συμμετείχε και ένα μέλος της Ε.Ε., η Βρετανία– με το επιχείρημα ότι οι ευρωπαϊκές εταιρείες είναι διεφθαρμένες και δεν διστάζουν να δωροδοκήσουν άτομα με ε-

39. Πρβλ. το αποκαλυπτικό βιβλίο του B. Wagner, *Business ist wie Krieg Führen*, Eichborn, Frankfurt am Main 2004, σ. 75-78.

40. «Report to the Director General for Research of the European Parliament (Scientific and Technical Options Assessment program office) on the development of surveillance technology and risk of abuse of economic information» by Duncan Campbell, IPTV Ltd Εδιμβούργο, Σκωτία, Απρίλιος 1999. Πρβλ και <http://www.antimedia.net/echelon>.

ξουσία στον Τρίτο Κόσμο για να επιτύχουν ευνοϊκότερη διαπραγμάτευση των επενδύσεών τους, αποκτώντας συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι των αμερικανικών εταιρειών.⁴¹ Η λειτουργία του Echelon αποτελεί μια ακόμη περίπτωση υπέρβασης του πλαισίου λειτουργίας των βάσεων, όπως αυτό περιγράφεται στις συμφωνίες.

Πέρα από τα παραδείγματα αυτά, γνωστές είναι εδώ και χρόνια οι αρνητικές επιπτώσεις στην ποιότητα ζωής και στην οικονομική κατάσταση των κυπρίων πολιτών που διαμένουν στις περιοχές όπου λειτουργούν οι βρετανικές βάσεις. Αν και η προστασία θεμελιωδών αστικών δικαιωμάτων είναι αυτονόητη για κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, χωρίς να χρειάζεται κάποιου είδους νομική δέσμευση γι' αυτή, οι Βρετανοί έχουν αναλάβει επιπρόσθετα ρητή δέσμευση ότι δεν θα υπάρξουν κανενός είδους διακρίσεις εις βάρος όσων ζουν και εργάζονται στις περιοχές των βάσεων.⁴²

Την ύπαρξη διακρίσεων όμως εις βάρος ακριβώς των κυπρίων που διαμένουν στις βάσεις επιβεβαιώνουν προσφάτως, εκτός από τις συνεχείς και μαζικές διαμαρτυρίες των αγανακτισμένων πολιτών, και διεθνείς οργανισμοί. Τον Νοέμβριο 2006 η Επιτροπή Νομικών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης, με επικεφαλής τον ελβετό Andreas Gross, επισκέφθηκε το Ακρωτήριο στο πλαίσιο της διαδικασίας εκπόνησης έκθεσής της για την «Κατάσταση των κατοίκων των βρετανικών βάσεων Ακρωτηρίου και Δεκέλειας» [Situation of the inhabitants of the Sovereign Base Areas of Akrotiri and Dhekelia], την οποία και κατάθεσε στο Συμβούλιο της Ευρώπης τον Απρίλιο του 2007.⁴³

Σύμφωνα με την έκθεση, οι κάτοικοι της περιοχής δεν έχουν καν νομική υπόσταση. Οι συγκεκριμένοι πολίτες «ή θα έπρεπε να θεωρούνται βρετανοί πολίτες με τα δικαιώματα των βρετανών πολιτών ή να είναι Κύπριοι με τα πλήρη δικαιώματα των Κυπρίων ή Ευρωπαίοι με τα πλήρη δικαιώματα των Ευρωπαίων». Πλην όμως κανένα από τα τρία δεν ισχύει και γι' αυτόν τον λόγο οι Κύπριοι που διαμένουν εκεί δεν μπορούν να τύχουν προστασίας του νόμου

41. «Ja liebe Freunde, wir haben euch ausgehört», *Die Zeit* 30-3-2000.

42. Declaration by her Majesty's Government regarding the administration of the sovereign base areas, being those areas mentioned in article I of the treaty concerning the establishment of the Republic of Cyprus which remain under the sovereignty of the United Kingdom, στο S.-C. Theodoulou, *Bases militaires en droit international: Le cas de Chypre*, ό.π., σ. 123.

43. Council of Europe: Doc. 11232 (4 Απριλίου 2007), «Situation of the inhabitants of the Sovereign Base Areas of Akrotiri and Dhekelia»: Report on Legal Affairs and Human Rights. Rapporteur: Mr. Andreas Gross, Switzerland, Socialist Group.

ως βρετανοί πολίτες καθώς στερούνται διασαφηνισμένης νομικής υπόστασης.

Η κοινοβουλευτική επιτροπή επισήμανε, τόσο για τους ελληνοκύπριους όσο και για τους τουρκοκύπριους κατοίκους της περιοχής των βάσεων, ορισμένα βασικά προβλήματα και δυσλειτουργίες: το πρώτο αφορά στις αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία και την ομαλή διαβίωσή τους από την εγκατάσταση τηλεπικοινωνιακών συστημάτων το 2001 (Pluto antennae), για τα οποία υπάρχουν σοβαρές υπόνοιες ότι προκαλούν καρκίνο· το δεύτερο πρόβλημα, που καταγράφει η έκθεση, είναι η υποβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων των βάσεων από τον θόρυβο που προκαλείται από την άναρχη λειτουργία του στρατιωτικού αεροδρομίου, τη διαμόρφωση του χώρου του και τις συνεχείς πτήσεις από και προς αυτό· το τρίτο ζήτημα που επισημαίνεται είναι η μεροληπτική στάση των δικαστικών αρχών των βάσεων [Sovereign Base Areas Court] εις βάρος των κυπρίων κατοίκων της περιοχής σε περίπτωση που είναι αναγκασμένοι να προσφύγουν σε αυτές για κάποια υπόθεση ή παράπονό τους προς τις αρχές· το τελευταίο πρόβλημα που καταγράφει η Κοινοβουλευτική Επιτροπή του Συμβουλίου της Ευρώπης αφορά τη χρήση και αξιοποίηση της ακίνητης ιδιοκτησίας των κύπριων κατοίκων των βάσεων. Το γεγονός ότι οι βρετανικές βάσεις δεν θεωρούνται έδαφος της Ε.Ε. έχει ως αποτέλεσμα ότι κάποιοι οικισμοί βρίσκονται στην Κυπριακή Δημοκρατία, αλλά οικοπέδα που ανήκουν σε αυτούς τους οικισμούς βρίσκονται στις Βρετανικές Βάσεις και δεν μπορούν να πουληθούν σε ευρωπαίους πολίτες. Σύμφωνα με τον συντάκτη της έκθεσης, αυτό συνιστά παραβίαση του Ευρωπαϊκού Χάρτη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και θα μπορούσε να αποτελέσει αντικείμενο προσφυγής στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.⁴⁴

Εκτός από τα ζητήματα που επισήμανε η προαναφερθείσα έκθεση καθώς και τα πολιτικά και νομικά επιχειρήματα που μπορεί κανείς να προβάλλει γύρω από το πλαίσιο λειτουργίας των βάσεων, υπάρχουν και άλλα θέματα, λιγότερο πολιτικοποιημένα, τα οποία όμως έχουν ιδιαίτερη συμβολική βαρύτητα και, όπως έχουν επισημάνει κάποιοι αναλυτές,⁴⁵ καταδεικνύουν τη γενικότερη φιλοσοφία των Βρετανών αναφορικά με την παρουσία τους στο νη-

44. Αυτό το πρόβλημα το έχει διαπιστώσει και ο Andreas Gross, στο Council of Europe: Doc. 11232 (4 Απριλίου 2007), «Situation of the inhabitants of the Sovereign Base Areas of Akrotiri and Dhekelia»: Report on Legal Affairs and Human Rights., παρ. 5.3 και η κοινοβουλευτική Επιτροπή Εμπορίου της Κυπριακής Δημοκρατίας, «Κάτι κινείται για τους κατοίκους των βάσεων», εφημερίδα *Πολίτης*, 15.11.2006.

45. C. Constantinou - O Richmond, «The Long Mile of Empire: Power, Legitimation and the UK Bases in Cyprus», *ό.π.*, σ. 76.

σί. Οι αρχές των βάσεων έχουν προσπαθήσει με επιμονή εδώ και χρόνια να αναπαραγάγουν στην Κύπρο μια «little England», ένα μέρος δηλαδή ανάλογο με αυτά που έβλεπε κανείς την περίοδο της βρετανικής κυριαρχίας στην Ινδία και στη Σρι Λάνκα, τα οποία δικαίως χαρακτηρίζονταν ως σύμβολα βρετανικής αποικιοκρατικής παρουσίας στις χώρες αυτές. Το φαινόμενο αυτό διαφοροποιεί απόλυτα τις βάσεις στη Δεκέλεια και στο Ακρωτήριο με τις αντίστοιχες στρατιωτικές βάσεις της RAF στην ανατολική Σκωτία και αποδεικνύει ότι οι Βρετανοί δεν αντιμετωπίζουν τις περιοχές των βάσεων ως απλές εγκαταστάσεις αλλά ως περιοχές για την ανάπτυξη ποικιλόμορφων δραστηριοτήτων που δεν συνάδουν με τους πρωτογενείς σκοπούς τους.

4. ΚΑΤΑΛΗΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Από τη μέχρι τώρα ανάλυση, δύναται, κατά τη γνώμη μας, να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η λειτουργία των βρετανικών βάσεων στην Κύπρο συνιστά ατελή αποαποικιοποίηση. Η συνέχιση της λειτουργίας τους με δεδομένο ότι στο έδαφός τους υπάρχουν χωριά με ελληνοκυπριακό πληθυσμό ο οποίος, για τους λόγους που εκτέθηκαν, είναι αναγκασμένος να δέχεται εκπτώσεις σε θεμελιώδη δικαιώματά του, συνιστά παραβίαση του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης των λαών. Το δικαίωμα αυτό ισχύει δε σε κάθε περίπτωση, ακόμη και αν θεωρηθεί ότι Βρετανοί μπορούν να απολαμβάνουν το καθεστώς της απόλυτης κυριαρχίας στις βρετανικές βάσεις, άποψη για την οποία, όπως ήδη επισημάνθηκε, υπάρχουν σοβαρές ενστάσεις.

Αν υποθέσουμε, ωστόσο, ότι η λειτουργία των βρετανικών βάσεων στην Κύπρο διέπεται από το καθεστώς της απόλυτης κρατικής κυριαρχίας, όπως ισχυρίζονται οι Βρετανοί, ο τρόπος που αυτή επιτελείται προσκρούει και πάλι στην αρχή της αυτοδιάθεσης, της εσωτερικής αυτή τη φορά, όπως αυτή προσδιορίστηκε. Ο τρόπος, δηλαδή με τον οποίο λειτουργούν οι βρετανικές στρατιωτικές βάσεις καθώς και μια σειρά πρακτικές των Βρετανών γύρω από τη χρήση τους, αποτελούν σαφείς ενδείξεις αποικιοκρατικής συμπεριφοράς, ενώ λειτουργούν περιοριστικά και για την εθνική κυριαρχία της Κυπριακής Δημοκρατίας. Το παράδοξο είναι ότι το φαινόμενο αυτό, που τείνει να εκλείψει στις περιοχές που κάποτε χαρακτηρίζονταν τριτοκοσμικές, εκδηλώνεται σήμερα στην Κύπρο όχι από μια μητροπολιτική χώρα της Δύσης απέναντι σε μια τριτοκοσμική χώρα, αλλά από μια χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης εις βάρος μιας άλλης χώρας-μέλους της ίδιας Ένωσης.